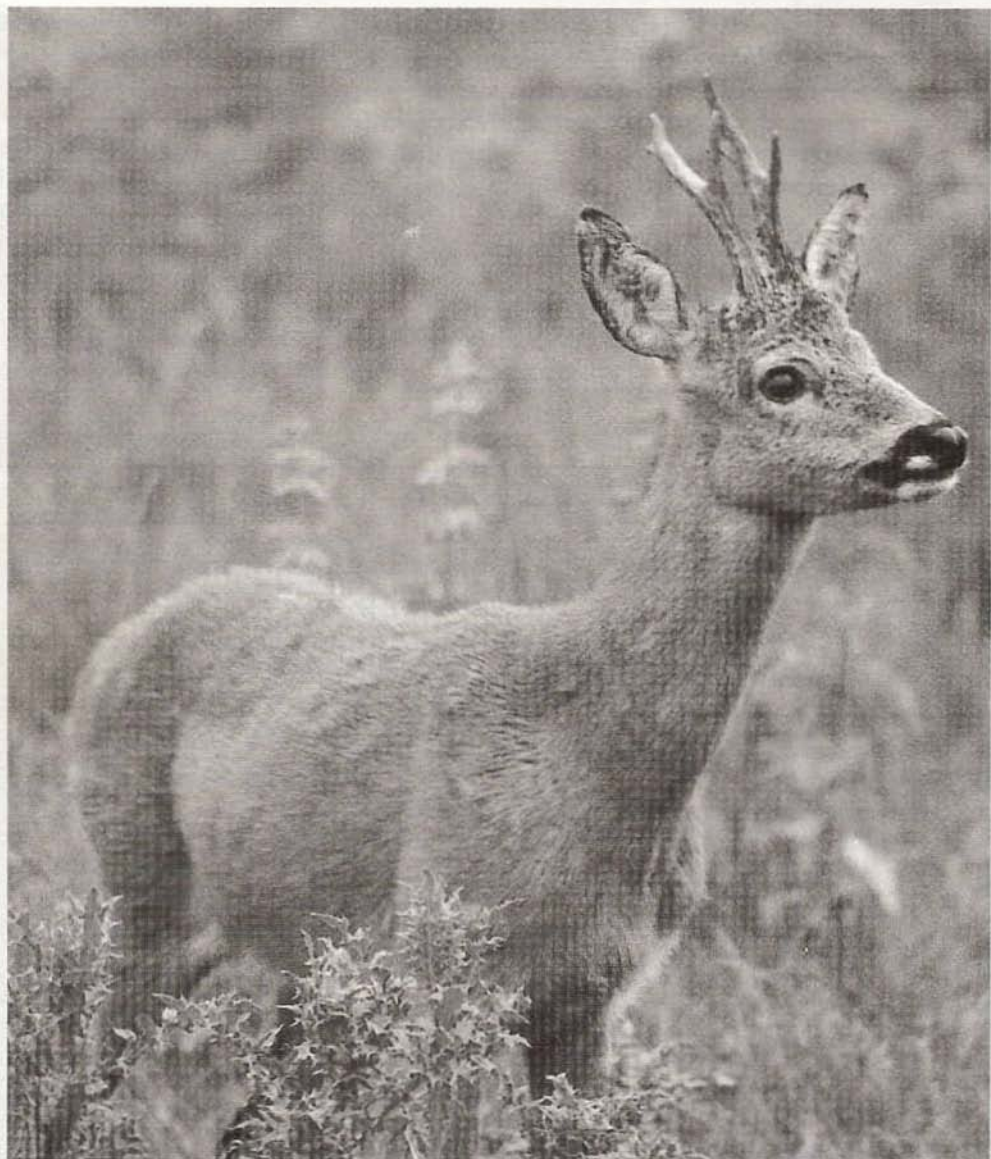

CAPREOLUS

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

6e jaargang nr. 19 september 1998

Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor
Reewildbeheer
van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar
Beschermer: Z.K.H. Prins
Bernhard

Redactieraad:

Prof Dr J.L. van Haaften
Mr T.M. Kolle
R. van Nederpelt
Dr A.P.M. Rutten

Redactie:

G.J. Spek (eindredacteur)
Mw. J.E. van Herp-Bruynius
(vormgeving)

Redactie ondersteuning:

Mw. J.A.M. Hendriks-
Hueber (fotomateriaal)
R.C. van Dijk (acquisitie)
J.M. Smit (buitenlandse tijdschriften)

Foto cover: Joke Hendriks

Verenigingsprofiel.

Bestuur:

P. Schenk
M.O. Schepers
R.L. van Nederpelt

voorzitter
secretaris
penning-
meester
ambtelijk
secretaris

G.J. Spek

J.H. Bakker lid
J.B.M. Hoefsloot lid
H. Meijeringh lid
H. Punt lid
Dr A.P.M. Rutten lid
Ir J.M. Seroo lid
C.J.M. Slikkeveer lid
Dr R.J. Vierling lid
G.F.H. van der Woude lid

Secretariaat:

G.J. Spek,
Elburgerweg 146,
8171 RJ Vaassen
tel: 0578-576124
fax: 0578-577406

Ledenservice-administratie:

Mw. J.E. van Herp-Bruynius,
Landjonker 19, 3834 CL Leusden.
tel/fax: 033-4942032

Slijpplaatjes:

G.J.M. Koenderink,
Lhee 96, 7991 PK Dwingeloo.
tel: 0521-597356

Coördinator keurmeesters:

J. Schoonderbeek,
Meidoornstraat 16,
7497 MG Bentelo.
tel: 0547-292228

Drukkerij:

Bergdrukkerij Amersfoort,
Kosmonaut 11,
3824 MK Amersfoort.
033-455 18 88

Contributie: f 50,- per jaar.

Bankrelatie:

ABN ♦ AMRO Bank
rek.nummer 49.70.37.440
Gironummer van de bank 83.75.70
t.n.v. Vereniging "Het Reewild" te
Garderen.

"Capreolus" is het onafhankelijke
orgaan van de Vereniging Het
Reewild. De weergegeven meningen
komen niet noodzakelijkerwijs over-
een met die van het bestuur. De
redactie behoudt zich het recht voor,
elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor de volgende 'Capreolus'
vóór 1 november 1998 zenden aan
redactie van Capreolus:
Antwoordnummer 3268,
3800 ZA Leusden.

INHOUD:

	blz
-Voorwoord, <i>M.O. Schepers</i>	3
-Drachtige kalveren, <i>Ir H. Eikelboom</i>	4
-Alle kogels vliegen ... deel 8, <i>J.M. Smit</i>	10
-Boekennieuws, <i>J.E. van Herp-Bruynius</i>	20
-Reewildbeheer cursus, <i>R. van Dijk</i>	21
-Verkeersongevallen, <i>D. Voûte</i>	22
-Interview met een reeget, <i>Dr A.P.M. Rutten</i>	24
-Voor u gelezen, <i>Van de redactie</i>	29
-Nieuws van onze Ledenservice, <i>J.E. van Herp-Bruynius</i>	30

Voorwoord

-M.O. Schepers-

Op 18 augustus 1998 heeft tijdens de Landelijke Bestuursvergadering mevrouw B.H. Strating-Meissner afscheid genomen als secretaris van onze Vereniging. Een ieder, die actief met de Vereniging te maken heeft gehad, weet wat voor een enthousiaste secretaris zij in de afgelopen jaren is geweest. Wij zijn als Vereniging haar dan ook dankbaar voor alle moeite en inzet. Tijdens de LB-vergadering hebben we dat ook duidelijk gemaakt en op gepaste wijze afscheid van haar genomen. In de hoop dat Bernardine nog lang bij de Vereniging betrokken zal zijn.

Tijdens deze vergadering is ook de nieuwe bestuursindeling duidelijk gemaakt, welke er als volgt uit ziet:

P. Schenk	- voorzitter,
R.L. van Nederpelt	- penningmeester,
M.O. Schepers	- secretaris.

Nieuw adres secretariaat

De heer Gerrit Jan Spek zal optreden als ambtelijk secretaris en technisch adviseur. Voor reewildbeleid, bestuurszaken en reewild inhoudelijke zaken kunt u bij hem terecht. Zijn adres luidt: dhr. G.J. Spek, Elburgerweg 146, 8171 RJ Vaassen. Dit is tevens het nieuwe secretariaatsadres.

Wilt u dit in uw administratie op nemen.

Gerrit Jan Spek is telefonisch te bereiken onder nummer: 0578-576124.

Faxen kan ook: 0578-577406

Voor aanmeldingen, adreswijzigingen, opzeggingen, het bestellen van artikelen en het aanleveren van copy voor 'Capreolus', kunt u bij onze ledenservice terecht. Zie hiervoor het adres in de colofon.

Foto: Sip de Vries

Drachtige kalveren

-Van de redactie-

In de laatste Capreolus (nr. 18 juni 1998) stond een melding over drachtige kalveren overgenomen uit het blad *Deer*, april 1998. Naar aanleiding van onze vraag: Wie kent dit verschijnsel in Nederland, maakte oud-redacteur Ir H. Eikelboom ons attent op een drietal publicaties over dit onderwerp in de voorloper van 'Capreolus', 'Het Reewild', Mededelingenblad van de Vereniging Het Reewild. Hierin zijn de volgende waarnemingen vermeld:

artikel 'Over Physiologie van de reebronst' dieper in gegaan op de achtergronden van dit fenomeen. Het betreffende artikel heeft nog niets aan actualiteitswaarde ingeboet, wat reden is voor de redactie het artikel na 10 jaar nogmaals te plaatsen.

Over de Physiologie van de reebronst

Overgenomen uit Het Mededelingenblad van de Vereniging Het Reewild 5de Jaargang, nr. 2, mei 1988

no.9) trof ik op blz. 48 een kort artikel over reebronst in december, waarin K.H. Stoltenberg schrijft, dat hij op 3 december 1986 in een revier in de Spessart aanzat en reewild hoorde aankomen. Een geit werd door een ander ree gedreven, dat hij in eerste instantie ook voor een vrouwelijk stuk hield, maar dat zich dan ontpopte als een bok, die reeds had afgeworpen. Deze bok dreef de geit, die daarbij de bekende heksenringen trok. Het gehele gedrag was gelijk aan dat tijdens de zomer-blatt tijd. Plotseling bleef de geit staan en werd beslagen, waarna de bok ging zitten en de geit in het loof naar eikels ging zoeken. Tot zover dit artikel. Gaan we nu weer even terug naar ons eigen land.

Melding G.W. Boele

In ons mededelingenblad 'Het Reewild' van februari 1988 (5e jaargang nr. 1) vermeldt G.W. Boele dat in februari 1987 een zwak reekalf (ontweid gewicht 11 kg.) werd geschoten, dat een reeds aardig ontwikkeld embryo bleek te dragen. Het kalf had nog duidelijk de driedelige P3 (of P4?).B. uit het vermoeden, dat dit kalf na de normale bronsttijd beslagen is en het tot februari normaal

Land	Datum	Opmerking	Bron
Nederland	februari 1987	zwak reekalf van 11 kg.	G.W. Boele
Duitsland	januari 1985 1986 en 1987	In drie jaar tijd 4 x waarneming	Tijdschrift Jager 1987
Engeland	november 1988	Tot ongeveer 70% van de vrouwelijke kalveren worden in het gebied North York Moors in hun eerste levensjaar succesvol beslagen	Wild und Hund
Nederland	februari 1988	Reekalf van 12 kg.	H. Eikelboom

Tot zover een aantal meldingen uit de praktijk. De heer Ir H. Eikelboom is in zijn

-Ir H. Eikelboom-
In Wild und Hund van 2 augustus 1988 (90e Jaargang

ontwikkelde embryo, op éénjarige leeftijd, in mei/juni als normaal kalf gezet zou hebben.

Melding H. Eikelboom

Ondertussen mocht ik zelf op 26 februari 1988 een gelijke ervaring opdoen. Een roedeltje van drie mannelijke reën, een geit en een duidelijk als zodanig aanspreekbaar vrouwelijk kalf liep gevaarlijk dicht bij een drukke autoweg, die al veel ree-slachtoffers heeft geëist. Het kalf werd door de begeleidende wildschut vrijgegeven en viel op mijn schot. Groot was onze verbazing dat dit kalf (ook hier een duidelijke driedelige P3 of P4) een normaal ontwikkelde vrucht droeg. Het ontweid gewicht van het kalf bedroeg 12 kg.

Reebronst

Bovenstaande waarnemingen passen goed als -bijzondere-

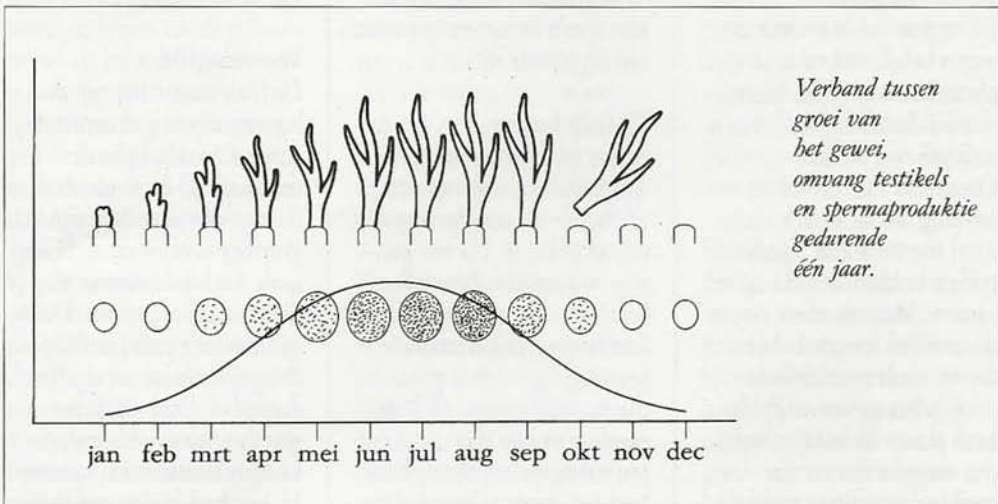
aanleiding voor een artikel, waarnaar overigens ook enkele leden onlangs vroegen, om eens wat dieper in te gaan op de processen rondom de reebronst. De piek van erotisch gedrag, dat wij de bronst noemen, vindt bij het reewild normaal plaats in de periode tussen grofweg 20 juli en 10 augustus. Het Physiologisch gebeuren, dat uiteindelijk in dit tijdvak tot een beslaan voert, duurt evenwel vele maanden.

Mannelijke reën

Verskillende onderzoekers hebben aangetoond dat bij de bokken omstreeks januari/februari de omvang van de testikels toeneemt en geleidelijk aan ook een (geringe) spermatozoïdenproductie plaats vindt. Tegelijkertijd vindt ook de vorming van het gewei plaats. Gebleken is dat dit proces sterk onder invloed staat van

de toename van de daglengte (licht intensiteit), die een zeer grote invloed heeft op een zeer ingewikkeld proces van de werkzaamheid van verschillende hormonen (onder meer testosteron, somatotropine, schildklierhormoon), welk proces weer gereguleerd wordt door zeer belangrijke lichaamsklieren (hypofyse, hypothalamus). Hierdoor wordt in de herfst ook weer de afname van de omvang van de testikels, de productie van de spermatozoïden en het afwerpen van het gewei bepaald. Overigens zijn er in dit gehele proces nog verschijnselen, die om nader onderzoek vragen.

Zo zou het bijvoorbeeld mogelijk kunnen zijn, dat intensiteit en werkingsduur van hormonen van invloed zijn op de sterkte en vertakking van het gewei. Met het lengen van de dagen neemt

de omvang van het gewei (in bast) nog toe, tot en met de toenemende verbening van de stangen, de bloedcirculatie in het jonge gewei moeilijker wordt en tenslotte geheel stopt. De groei, vanuit de bast, komt tot stilstand. De bast begint geleidelijk in te drogen en wordt door de bok geveegd (ook hier weer hormonale invloeden).

Foto: Joke Hendriks

Vegen van gewei

Bij oudere bokken vindt dit vegen enkele weken eerder plaats (soms al begin maart) dan bij de jaarlingen (soms in juni/juli nog in bast).

Omstreeks mei neemt de omvang van de balzak (scrotum) toe en begint vooral bij oudere bokken de hals uit te zwaren. Meer en meer neemt de activiteit van de bokken toe en vindt terreinafbakening (schraap- en wrijfplekken) plaats, de bokken worden ongeduriger en ten opzichte van elkaar agressie-

ver. Gevechten en verjagingen nemen toe. We zijn nu de eigenlijke bronsttijd dicht genaderd.

Vrouwelijke reeën

In deze periode vindt bij de vrouwelijke reeën eveneens een in sterke mate door hormonen (oestrogenen) bepaald proces plaats: het vrijkomen van één of meer eicellen uit

de eierstok (ovulatie). Ook hier speelt de hypofyse weer een bepalende rol.

Tijdstip bronst

Begin, verloop en einde van de bronst zijn ook van verschillende uitwendige factoren afhankelijk. Na een gunstige winter kan een vroege bronst worden verwacht. Smalreeën worden eerder bronstig dan oudere geiten, die een kalf voeren. Ook de conditie van de dieren schijnt een rol te spelen: betere hebben een vroegere bronst dan

zwakke stukken. Hebben de geiten vroeg een kalf gezet, dan schijnen ze ook weer eerder bronstig te worden. Belangrijk is ook de daglengte. Verder: in hoger gelegen gebieden later dan in laag gelegen gebieden. In het Westen eerder dan in het Oosten. Gedurende deze tijd (meestal 3 à 4 dagen) is de geit bronstig en laat beslaan door de bok, na een interessante drijf-actie, toe.

Kiemblaasjes

De eicellen worden in de eileider bevrucht, komen van hier in de baarmoeder en ontwikkelen zich in ongeveer twee weken tot kiemblaasjes met een doorsnede van 0.1 mm. Deze jonge kiemen liggen los in de baarmoederholte en worden door voedselrijke vloeistof in leven gehouden. Ze groeien niet verder, omdat ze geen houvast kunnen krijgen met de slijmvlies van de baarmoeder.

Voordragtijd

Dit zich innestelen van de kiemen wordt gedurende de eerste 4½ maand van de drachtigheid verhinderd, daar de hypofyse in deze tijd het groeihormoon niet afscheidt, zoals dat bij de meeste zoogdieren wel het geval is. De tijd van kiemrust (de vóórdragtijd) duurt tot medio december. Dan wordt het groeihormoon gevormd, de kiemen kunnen zich innestelen en door innige verbinding

met het moederlichaam de groeistoffen ontvangen, die voor een snelle groei van de embryo's nodig zijn.

Herfstbronnst

Maar nu weer terug naar het begin, de aanleiding van dit artikel. Er is al veel gediscus-

Foto: Joke Hendriks

Verlengde draagtijd

Dit tweede deel van de dracht duurt vijf maanden. Overigens zijn ook hier wel regionale verschillen geconstateerd. Het ree heeft dus een verlengde draughtijd, waardoor het mogelijk is, dat zowel de bronst als de geboorte van de kalveren in een gunstig jaargetijde vallen. De kiemrust is een aanpassing aan de huidige klimaatverhoudingen, die gedurende de ontwikkelingsgeschiedenis van de ree een verlegging van de oorspronkelijke winterbronnst naar de zomer mogelijk maakte. De totale draughtijd werd zo ongeveer 290 dagen, ongeveer 9½ maand. Dat is dan in grote lijnen het normale verloop van de bronst- en draughtijd.

sieerd over de zogenaamde herfstbronnst. Tot voor ongeveer 150 jaar geleden waren de geleerden ervan overtuigd, dat de reewildbronnst in november en december plaats vond en dat het opvallend gedrag van reeën in juli en augustus aan een schijnbronnst was te wijten. Oorzaak van deze opvatting: het ontbreken van een embryo in de baarmoeder van geiten, die in september tot november werden geschoten.

Vruchtbaarheid sperma

Gedegen onderzoek bracht echter een andere gang van zaken aan het licht. Ook bleek, dat bij de bokken de productie van spermatozoïden in juli/begin augustus zeer rijkelijk is, maar in sep-

tember gaat stoppen; de testikels verkleinen en bevinden zich van september tot februari van volgend jaar in rusttoestand. De spermacellen blijven evenwel tot in de winter (december) vruchtbaar. Overigens schijnt hierbij een verschil te zijn tussen oudere en jongere (vooral tweejarige) bokken. Bij de jongere blijven de spermatozoïden langer in leven dan bij de oudere bokken. Meerdere malen is evenwel in de maanden oktober, november, december een gedrag waargenomen, dat op bronnst lijkt en het geval, dat in Wild und Hund werd vermeld, staat dan ook geenszins op zichzelf. De bok is vrijwel altijd tot paring bereid, bij de bewuste geit kan het om een niet in de zomer dragend geraakt dier (een zogenaamde terugkomer in veeteeltterminologie!) gehandeld hebben, dat opnieuw (en misschien al wel eerder, maar niet waargenomen) een ovulatie heeft gehad. De geit is (waargenomen) gedekt, of bij de bok een zaadlozing en een daarop volgende bevruchting heeft plaats gevonden, is evenwel niet bekend.

Drachtige kalveren

En nu de geschoten, circa 9 maand oude, drachtige kalveren. In ieder geval hebben we hier te maken met een uitzonderlijke vroege geslachtsrijpheid. Normaal wordt deze geacht in te treden op een leeftijd van 14 maanden, hoe-

wel ook in de literatuur meerdere gevallen bekend zijn van jeugdiger leeftijd. Bekend is een geval in een raster, waarbij een 10 maanden oude bok een even oud vrouwelijk kalf besloeg, dat na een draagtijd van 5 maanden een kalf zette. Een ander geval: een in mei gemerkt, pas geboren kalf, voerde in september van het volgend jaar twee kalveren. Er zijn gevallen bekend uit Duitsland, Hongarije en Zweden. Wij willen altijd graag een verklaring hebben voor zich voordoende merkwaardigheden.

Conclusie

Uit bovenstaande kunnen we

de conclusie trekken, dat we hier te maken kunnen hebben met òf heel vroeg (dus op een leeftijd van ruim 3 maand) in juli/augustus bronstig geraakte en beslagen geworden kalveren, die een normale draagtijd van 9½ maand zouden hebben gehad òf met ook vroeg (in november, december, dus op een leeftijd van circa 6 maand) bronstig geworden en beslagen kalveren, die dan na een draagtijd van 5 maanden gezet zouden hebben. Een grote merkwaardigheid blijkt dan, dat de vrucht in dit geval geen kiemrust van 4½ maand heeft gehad. De kiemblaasjes moeten dan direkt in

de slijmhuud van de baarmoeder zijn ingebed. Hier sta je dan weer even stil bij een wonder, dat de Natuur steeds weer verschaft. Tenslotte: over dit onderwerp is nog veel meer te schrijven. Maar u kunt het ook zelf dieper bestuderen, zeker indien u vreemde talen beheerst.

Daarvoor zou u de volgende literatuur op na kunnen slaan:

- *Das Rehwild*, Ferd. von Raesfeld e.a.
- *Rehwild*, F. Kurt
- *The roedeer of Cranborne Chase*, Richard Prior

Foto: Sip de Vries

Alle kogels vliegen.....

Deel 8

-J.M. Smit-

Inschieten van de centraalvuur-buks.

We hebben het wel uitvoerig gehad over alle mogelijke onderwerpen met betrekking tot het optimaal functioneren van buks en richtkijker, maar over het daadwerkelijke exacte inschieten met de kijker van onze keuze is nog niet zoveel gezegd. Dat is met opzet, omdat je eigenlijk pas goed kunt inschieten, indien je weet dat de kogelbaan gevoelig is voor veranderingen en indien je al redelijk vertrouwd bent met het schot van de buks en de veel toegepaste schietposities. Wanneer je in de gelegenheid bent om bersend of voor-de-voet op grofwild te jagen, kun je heel vaak gebruik maken van een zittende schietpositie waarbij steun van de riem vaak een uitkomst is. Vanwege de universele bruikbaarheid zal aan deze zittende positie voor het inschieten meer aandacht worden besteed. Het is namelijk een ideale referentiepositie die ons leert, hoe we op jacht zullen afkomen. Maar eerst nog iets over patronen.

Fabriekspatronen

De meeste fabriekspatronen voldoen aan hoge technische eisen. De kwaliteit van een

Foto: Sip de Vries

bekend merk zal daarom weinig te wensen overlaten. Toch komt het vóór, dat de ene jager altijd merk A koopt en de andere merk B. Meestal neem je de patronen, die de winkel toevallig voorradig heeft. Maar..., je moet bij elk merk afwachten, of ze in een bepaalde loop goed voldoen. Daar kan geen wapenhandelaar van te voren iets zinnigs over zeggen, dat moet je zelf uitzoeken door het maken van schotbeelden. Verschil in accuratesse komt niet alleen voor bij buksen van verschillende merken, maar zelfs bij lopen van hetzelfde fabrikaat. Elk geweer is een éénling! Patronen bestaan uit de componenten huls, slaghoedje, kruit en kogel. Tijdens het

afvuren van de patroon reageert de loop op dit schot met trillingen, die zowel horizontaal als verticaal en uit combinaties daarvan bestaan. Heb je toevallig een patroon, die steeds de kogel op hetzelfde punt van deze looptrillingen (en liefst op het maximale uitslagpunt, want dan staat de loop even 'stil') de loop doet verlaten, dan levert dat de grootste nauwkeurigheid op. Na het afvuren blijft er maar weinig over: alleen de huls en die is altijd leeg! Dus een 'lege' huls is een dubbele aanduiding.

Kijker en richtlijn

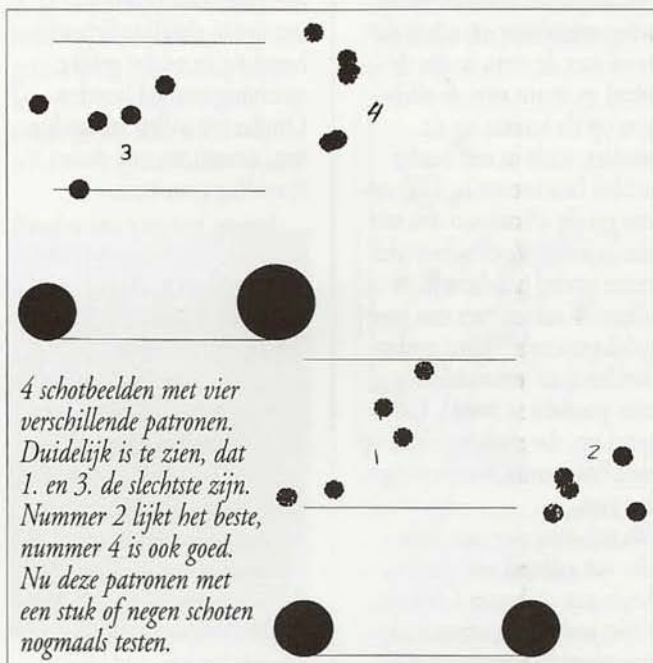
We gaan dus aandacht besteden aan de afstelling van de kijker en de praktische relatie

tussen de richtlijn van de kijker (strikt rechte lijn) en de kogelbaan (een steeds sneller dalende curve vanaf de loopmond, zie een vorig artikel). We schieten horizontaal in. Op de kijker zitten twee ronde knoppen met een schroefdoop. De bovenste knop bevat de afstelling voor hoog en laag correctie van het richtkruis, de knop aan de zijkant is voor links en rechts correctie. Nemen we de zwarte strip op de A4 als richtpunt en treffen we b.v. rechts onder, dan moet de ene afstelling naar 'boven', de andere naar 'links' verdraaid worden. Bij veel kijkers geeft één (hoorbare) klik doorgaans een verandering van trefpunt op 100 meter van 5 - 8 mm, een variabele kijker meestal iets meer. Dat staat te lezen in de gebruiksaanwijzing van de kijker. Heel exact gesproken is het niet juist deze verandering lineair dóór te berekenen naar 200 meter en verder, daar de kogel dan intussen het hoogste punt van zijn baan is gepasseerd, waardoor de trefpuntverandering niet meer zo eenvoudig is te herleiden. Maar voor het gemak kunnen we op 200 meter ongeveer een verdubbeling aanhouden van 100 meter. Fabriekspatronen dus. Trek weer een middagje uit voor de schietbaan en test over de schietbank op ± 100 meter een viertal merken patronen, bijvoorbeeld twee Amerikaanse en twee

Europese. Neem de kogels, die je op jacht wilt gebruiken. *Ongetwijfeld zullen er groepen tevoorschijn komen, die per merk van elkaar afwijken.* Neem weer een A4 met horizontale strip van zwart plakband, dat meestal ± 1 cm breed is. Maak dan per merk twee series van 4 of 5 schoten, per fabriek op een andere A4 en geef aan, welke patroon op die schijf gebruikt is. Het aantal inslagen op één schijf zou 8 tot 10 moeten zijn, ga eventueel na het schieten van de eerste series een volgende dag verder. Gebruik het merk, dat de kleinste groep oplevert en blijf dat trouw. Probeer van hetzelfde fabricage nummer een aantal dozen patronen te kopen en schiet daarmee in.

Het 'inschieten'

Bij het inschieten gaan we ervan uit, dat de patronen aan de volgende specificaties voldoen. De snelheid van de kogels zou tussen de 850 en 975 meter per seconde moeten liggen, de kijker is op standaardhoogte gemonteerd (3,8 cm) en de maximale kogelbaanverhoging boven de richtlijn willen we op plusminus 6 cm. De gemiddelde hoogte om op 95 meter (de lengte van de meeste schietbanen) in te schieten is dan om en nabij 5 cm, zie eerder artikel. We maken met zo'n kogelbaan dan optimaal gebruik van de ballistiek van zulke patronen. Maak 2 series van 3 - 4 schoten met de uitgezochte patroon en stel de kijker zó in, dat op 95 meter

het midden van de 6 - 8 inslagen ongeveer 5 cm bóven het richtpunt uitkomt. Heeft de kijker veel correctieklis nodig, controleer dan met extra series. Gebruik je een richtkruis nummer 4 of 4A, dan bedekt de fijne draad op 95 meter \pm 1,5 tot 2 cm.

Indien je de horizontale strip op het papier óp de horizontale richtdraad houdt, is het exacte richtpunt dus \pm 1 cm lager dan de onderzijde van de strip! Zie je dat gereken niet zitten, maak dan een vierkantje van zwart plakband met een open ruimte van 4 x 4 cm en houd het midden van dit vierkant aan als exacte plaats van richten. *De bereikte globale kijkerafstelling wordt gedurende het nu volgende echte inschieten niet meer gewijzigd.* Ga nu over op de referentiepositie en schiet zittend met de riem onder de oksel en steun met de ellebogen op de knieën op de manier, zoals in een eerder artikel beschreven is. Dat vereist op de schietbaan dus wél dat je bovenop de schiettafel moet zitten! Ga daarom alleen of samen met een paar gelijkgestemde jagers, anders verklaren de omstanders je niet goed bij je hoofd. Let er goed op, dat de buks altijd op dezelfde manier wordt vastgehouden.

We schieten met een buks, die van zichzelf een precisie heeft van ongeveer 1 MOA. Daar hadden we immers de schotbeelden voor gemaakt

om die zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de inderijd verbeterde buks?

MOA

Als je nu in de referentiepositie gaat schieten, zal na de oefeningen blijken, dat je de kogels binnen 3 MOA kunt houden. Dit is dan je persoonlijke precisie, inclusief 1 MOA voor de buks 'afwijking'. Ter oprissing: 1 MOA is 2,54 cm op 91 meter, 3 MOA omgerekend naar 95 meter: $3 \times 2,7 \text{ cm} = 8,1 \text{ cm}$. Al snel zullen we merken, dat bij een persoonlijke precisie van 3 MOA de treffers op die 95 meter meer dan 8,1 cm uit elkaar komen, zeker indien meer groepen geschoten worden. Dat komt, omdat bijna niemand z'n buks op exact dezelfde manier in dezelfde lichaams-houding en onder gelijke spanning vast zal houden. Omdat we willen jachtschieten, nemen we met deze spreiding genoegen.

Foto: Joke Hendriks

Dat kan wel 10 cm. schelen!

Even iets terzijde. Sommigen zeggen, om zo klein mogelijke groepen te krijgen, de buks 'vast te klemmen' in een houder of iets dergelijks. Dat raad ik sterk af, daar de kogels in dit geval misschien wel dicht bij elkaar zullen komen, maar op een heel andere plaats dan wanneer de buks gewoon wordt vastgehouden. Dat kan wel 10 cm schelen! Een dergelijk advies wordt dan ook alleen maar gegeven indien je te weinig van het kogelschot afweet. Niet aan beginnen!

Schiet als oefening per dag niet méér dan 3 tot 4 series van 3 - 4 schoten achter elkaar. Wacht tussen de series, tot de loop afgekoeld is tot handwarm. Een hete loop geeft andere trillingen, terwijl de kans bestaat, dat de velden sneller slijten. Op jacht komt het alleen bij uitzondering voor, dat je meer dan drie schoten achter elkaar afgeeft. Schiet zo ontspannen mogelijk. Bewaar de A4 en herhaal deze procedure na een paar dagen, dan kun je de loop ondertussen goed schoonmaken! Maak de schoten steeds *op dezelfde A4*. Geef ook op de A4 aan, waar het eerste schot uit een schone loop terecht is gekomen. Die wetenschap kan op jacht ook wel eens belangrijk zijn. Indien de buks goed is voorbehandeld, zal dat eerste schot meestal in de hele

groep 'verdwijnen'. Met andere woorden, er zal geen markant ander trefpunt te zien zijn. Is dat na herhaalde keren met een schone loop schieten wel het geval, dan kan dat liggen aan de binnenkant van de loop (niet geheel schoon), of de loop kan onvoldoende droog gemaakt zijn. Het kan ook voorkomen, dat de 'tuning' van de buks, zoals eerder is omschreven, nog te wensen overlaat. Maar is de buks technisch in staat om groepen van 3 - 4 cm en kleiner te schieten, dan zal het eerste schot praktisch altijd binnen de groep vallen.

Blijft echter het eerste schot beduidend afwijken, dan kun je twee dingen doen. Je kunt voor aanvang van de jacht een schot in de grond geven (mits niet storend voor het wild of de omgeving) of je kunt met het eerste schot rekening houden met de 'afwijking' door geen overbodige risico's op kleine doelen te nemen. Een bladschot binnen de 150 meter laat echter altijd een geringe afwijking van het trefpunt toe.

Jagers, die in het vrije veld kunnen oefenen (maar dat zal in Nederland niet zoveel voorkomen), of die een baan kunnen gebruiken die langer is dan 200 meter kunnen wellicht ook de inschietafstand nemen, waarop de kogel het hoogste punt van de baan bereikt (Matthews).

Foto: Joke Hendriks

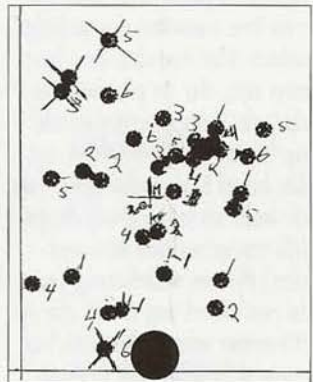
Het is dan zinvol, om onder wisselende weersomstandigheden de series (op dezelfde afstand) te maken. Heb je 30 - 40 gaatjes in de A4, dan zijn enkele dingen bereikt en te zien.

1. Je hebt redelijk geoefend.
2. Je kunt met grote zekerheid het afkomen in de gebruikte schietpositie bepalen.
3. De grootte van de totale groep kan wel 5 - 6 MOA zijn geworden!

Berekenen van het gemiddelde trefpunt

Streep de 10 - 20% treffers door, die duidelijk buiten de hele groep vallen. Dat zijn bij 40 schoten 4 - 8 gaatjes van de 'flyers', de wegvliegers. Laat deze verder geheel buiten beschouwing. Zet nu een verticale streep links van de hele groep treffers en een horizontale onder de hele groep (zie schotbeeld). Meet nu alle afstanden vanuit bijvoorbeeld het midden van de

gaatjes tot aan de verticale lijn, tel deze op en deel door het aantal gemeten gaatjes. Doe hetzelfde met de horizontale lijn. Bepaal nu met de twee gemiddelde waarden het middelpunt van het trefbeeld. Dit punt moet op 95 meter samenvallen met een punt dat 4,5 - 5 centimeter hoger ligt dan het richtpunt. Op 125 meter, dit zal dan ongeveer het hoogste punt van de berekende kogelbaan zijn, is deze waarde dan ± 6 cm. Is de afstelling op 95 meter op circa 5 millimeter nauwkeurig, verander dan niets meer aan de afstelling van de kijker. Is er een groter verschil, klik dan de kijker zodanig, dat richtpunt en trefpunt zo goed mogelijk samenvallen en controleer nog even met een paar series. *Hiermee is het inschieten achter de rug.*

Voorbeeld van een schotbeeld met dertig patronen gemaakt. Voor de berekening van het middelpunt laten we de aangekruiste inslagen weg. Bereken dan de gemiddelde afstand van

de 26 inslagen tot de horizontale en de verticale as en je krijgt het middelpunt van het schotbeeld

De inschietmethode zorgt voor zowel een goede kijkerafstelling als voor de zekerheid dat met de referentiepositie betrouwbaar geschoten kan worden. Op jacht is dat zelfvertrouwen nodig, niet in de laatste plaats om 'jachtkoorts' te onderdrukken.

Mensen, die zeggen, dat ze een buks met drie, ja, zelfs met één schot kunnen inschieten, lijden aan een gebrek aan ter zake doende informatie, die ten koste gaat van het wild! Het zijn vaak dezelfde raadgevers als degenen die zeggen om de buks tijdens het inschieten vast te zetten. Indien je zó zuinig bent met patronen, weet je niet hoe nauwkeurig de buks schiet. Het zou dus best kunnen zijn, dat de precisie van de buks/patrooncombinatie op bijvoorbeeld 3 MOA ligt. De kogel kan in dat geval (als de buks zo trillingsvrij mogelijk vastgehouden zou worden) op een willekeurig punt in een cirkel van $\pm 8,1$ cm op 95 meter terecht komen, hetgeen al bewijst, dat je nooit met één kogel een buks in kunt schieten. In welk deel van die cirkel de kogels gemiddeld treffen weet je alleen, indien minimaal drie series van 3 - 4 schoten zijn

afgevuurd en het middelpunt is uitgerekend. Zo zag ik in april '97 iemand zijn buks met een drietal kogels inschieten. De eerste kogel bleef 14 cm onder en 8 cm rechts van het richtpunt op 95 meter. Een aantal kliks aan de kijker, de tweede kogel zat 10 cm onder het richtpunt, maar 'slechts' 4 cm teveel naar rechts. Na kijkercorrectie zat de derde kogel 5 cm (hoe kan dat nou?) naast het richtpunt en na nog een kijkercorrectie (zonder nacontrole met een schot) was de buks ingeschoten. De drie kogels bleven in een cirkel van 20 cm, hetgeen voor een schutter, die zó 'oefent', normaal is. De kijkercorrectie en de reis naar de schietbaan had deze jager in dit geval wel achterwege kunnen laten, want het enige dat deze drie schoten bewezen, was dat er drie keer een kogel de loop uitkwam en verder niets!

Trefpunt veranderingen

Is eenmaal de goede kijkerafstelling vastgelegd, ga er dan van uit, dat wanneer van patroon wordt gewisseld (bijvoorbeeld naar een lichtere of zwaardere kogel) het trefpunt anders zal zijn. Dat geldt ook bij aanschaf van dezelfde patroon van hetzelfde merk en dezelfde kogel, maar met een ander fabricage nummer. Het trefpunt wordt anders, het kan centimeters schelen, geloof dat nou maar! Maak je de kolf los van de loop om na

een natte jacht de zaak weer even in te vetten, dan moet het afkomen na vastzetten van de hele handel weer gecontroleerd worden. Je houdt het niet voor mogelijk, hoe het trefpunt zich kan wijzigen na zulke invet- en schoonmaakbeurten! Gebruik je nog steeds een houten kolf, houd dan ook rekening met een trefpuntwijziging bij nat of vochtig weer ten opzichte van droge en zonnige omstandigheden.

Foto: Sip de Vries

BOSS

Een opmerkelijke ontwikkeling is een patent, uitgebracht door de firma Browning. Het bestaat uit een apparaatje, dat op de loopmond geschroefd wordt en met een microafstelling meer of minder ver op de loop gedraaid kan worden. Dit is bedoeld om de looptrillingen te beïnvloeden. Zo blijkt het mogelijk, om voor een patroon een afstelling te vinden, waardoor de kogels steeds op dezelfde uitslag van de looptrillingen uit de loop komen. Heb je een voorkeur

voor een merk, dan kun je met dit systeem voor dat merk optimale resultaten bereiken. Het werkt echter tevens als terugstootopvang, met de nadelen daarvan (mondingsvuur, harder geluid voor de jager). Het komt er dus op neer, dat je niet het best passende merk bij de loop zoekt, maar je past de loop aan bij het merk. Het systeem heeft de duidelijkste uitwerking op dunnere lopen (dus bij lichtere geweren), omdat hier de looptrillingen het hevigst zijn. 'BOSS' betekent: 'Ballistic Optimizing Shooting System'. Het wordt nu geleverd op de Browning A-Bolt en de Winchester Model 70. Een verbetering van soms wel één tot twee MOA kan gehaald worden. De verwachting is, dat te zijner tijd ook andere merken van dit systeem gebruik kunnen gaan maken. Gebruik je dit apparaatje, corrigeer dan de kijker pas, indien de kleinst mogelijke groep bereikt is, omdat bij een nog niet optimale afstelling van de BOSS tevens het gemiddelde trefpunt zal veranderen. De kogels komen dan immers op een minder vaststaand uitslagpunt van de loop naar buiten!

Herladen

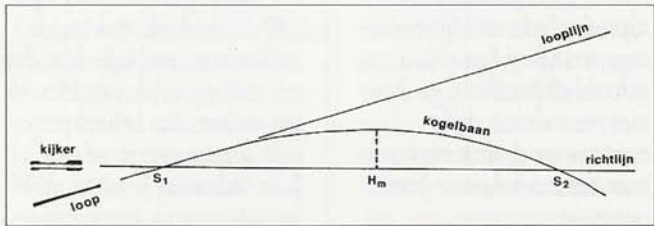
Wil je nog grotere precisie, dan komen we in het gebied van het herladen. Het is dan mogelijk om voor die buks de meest gunstige kruissoort en

kogel, het beste slaghoedje en de optimale afstand (de vrije vlucht) van de kogel ten opzichte van de velden te bepalen. Het BOSS-systeem kan dan, wat de precisie betreft, overtroffen worden. Het systeem is voor herladers, die de tijd willen nemen om een patroonsamenstelling uit te zoeken, minder nodig.

Andere posities

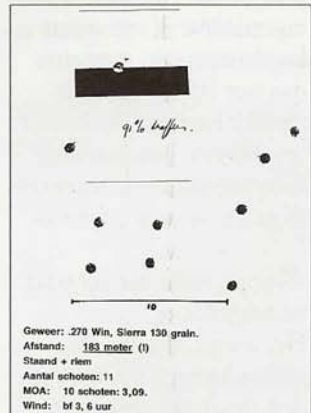
Ga, zo mogelijk in het eigen jachtveld, regelmatig door met oefenen op papier en kijk, waar de kogels terecht komen in de verschillende

veel treffers er op een A4 terecht kunnen komen, *vrijhandig staand, zonder steun, met riem* en enig geluk! Neem ook eens andere afstanden, zoals de afstand tot het hoogste punt van de kogelbaan (Hm), het punt S2, 250, 300 meter en voor de aardigheid eens 400 meter. Houd op 400 meter rekening met een verlagings van 50 tot 75 cm! Overigens is een betrouwbare indruk van het gemiddelde trefpunt met een bepaalde positie pas te geven, indien minimaal ± 9 schoten zijn afgegeven.

schiethoudingen. Bemerkt dan, dat bij liggend, knielend en staand schieten trefpuntafwijkingen ten opzichte van het zittende schieten kunnen voorkomen en ook wanneer er afgesteund wordt. Dat hoort er allemaal bij en hoe meer je schiet, hoe sneller je vertrouwd raakt met de 'grillen' van de buks en hoe meer je op den duur merkt, dat het afkomen op dezelfde plaats terecht komt (omdat het geweer steeds beter precies op dezelfde manier wordt vastgehouden). Mijn oefenafstand is vaak 200 yard (183 meter). Een schotbeeld laat zien, hoe-

Illustratie 4 toont nogmaals een kogelbaan.

Illustratie 5 laat een schotbeeld zien, dat vrijhandig gemaakt is, zoals in de tekst is aangegeven.

Ongetwijfeld zijn er ogenblikken, dat je moedeloos wordt. De treffers liggen soms de ene dag een stuk verder uit elkaar dan op een andere. Dat is normaal en niet verontrustend. Het heeft veel met je eigen innerlijke rust te maken. Iedereen heeft daar wel eens problemen mee, soms de één wat meer dan de ander. Afwijkingen, vooral in het vrije veld, worden trouwens wel kleiner wanneer een kunststof kolf gebruikt wordt! Schiet je eens op een kleine diersoort en mis je een paar keer achteréén: geen paniek. Is er niets aan buks en kijkermontage veranderd (uit elkaar gehaald of gevallen), ga dan niet weer als een dolle opnieuw inschieten maar probeer het een volgende keer opnieuw!

Schakel je over op een patroon met een ander kogelgewicht of op dezelfde patroon met een ander fabricage nummer of een andere kogelconstructie, controleer dan met 10 schoten in de zittende (referentie)positie of het afkomen nog juist is. Je hebt toch patronen nodig om zo nu en dan wat te oefenen.

Waarom moet het allemaal zo nauwkeurig?

Het is regel, dat een ongewenste baanverandering van de kogel in de eerste plaats veroorzaakt wordt door de man of vrouw, die het schot lost. Zo gauw je meer gaat

trainen, raak je ook geïnteresseerd in de loop/patrooncombinatie, de juiste afstelling van de kijker en andere factoren, die het schot beïnvloeden. Een groot deel van de 'schotschuwheid', de angst voor de klap en de terugslag, raak je eveneens kwijt. Bijna ieder geweer kan tegenwoordig tot een technische prestatie komen van 1 MOA, zeker met het BOSS-systeem. Het hangt van de jager af, in hoeverre hij of zij dat wil benaderen. Steeds is er de nadruk op gelegd om te proberen zo nauwkeurig mogelijk te schieten. Als je echter een ree op 100 meter denkt te kunnen treffen met een bladschot, dat een trefoppervlak van 15 x 15 cm toelaat, dan behoef je toch niet zo precies te zijn? Juist wel, want je schiet op levende wezens. Ga je ervan uit, dat een goede buks een 'eigen' precisie heeft van 1 MOA, dan betekent dit, dat op 300 yard (273 meter) de 3 - 5 schoten met een absoluut stil gehouden geweer onder ideale omstandigheden een groep van 7,6 cm zal vormen (afzwaaiers daargelaten). Als je niet kritisch bent, stel je weinig eisen aan de accurate van je buks en patronen. Je neemt b.v. genoegen met een loop/patrooncombinatie, die tot een precisie komt van 2 MOA. Dit houdt in, dat dan een groep ten opzichte van de buks met 1 MOA, twee keer zo groot geworden is. Op 273 meter betekent

dat respectievelijk een groep van 7,6 en 15 cm! Dit is dan de basisnauwkeurigheid, indien de buks helemaal stil gehouden zou kunnen worden. Een kleinere groep zal je dus op die afstand niet dan bij toeval kunnen schieten! Een minder kritische man zit er ook niet mee, of de kijker wel helemaal correct staat afgesteld. Evenmin kun je dan redelijkerwijs verwachten, dat iemand serieus oefent, zo nu en dan een paar schoten misschien, zoals die man van die drie schoten binnen 20 cm! Het zal ook een zorg zijn of met merk A, B, C of D geschoten wordt. Als de prop er maar uit komt! Derhalve zal de niet kritische jager, onder gunstige omstandigheden, (b.v. over een steunpunt) zelfs met een buks, die de kogels technisch binnen 1 MOA kan houden, in het gunstige geval niet beter scoren dan met een persoonlijke precisie van op z'n best 4 MOA (dus dit is inclusief 1 MOA voor deze buks). Bij een kans op een bok wordt hij of zij overvallen door jachtkoorts, die des te sterker is naarmate de geoefendheid minder is. De precisie neemt wederom af met ± 3 MOA.

Doet het er wat toe?

Tel alle onvolkomenheden nu eens op en we zien dan, dat de precisie voor een minder kritische jager in MOA wordt:

Foto: Joke Hendriks

4 (persoonlijke precisie) + 1 (extra voor loop/patroon) + 1 (afwijking kijker) + 3 (jachtkoorts, onzekerheid en angst voor de klap) = **9 MOA**.

Om het in normaal Nederlands te zeggen: dit is een spreiding van de mogelijke treffers van 25 cm op 100 meter en van maar liefst 38 cm op 150 meter. Gaan we ervan uit, dat zo'n jager ook geen goed steunpunt kan benutten, dan neemt de onnauwkeurigheid nog aanmerkelijk toe! Dat betekent, dat het ree op 100 meter mis of ziek geschoten kan worden, terwijl de kans groot is, dat op 150 meter de kogel op comfortabele afstand voorbij zal fluiten en het ree zal afspringen. Ook mogelijk is evenwel, dat een looper kapot geschoten wordt. Het wild heeft dan niet zoveel aan een verontschuldigend lachje en alle mogelijke excuses! Het zou tevens betekenen, dat onze schutter op hooguit 60 meter afstand op een ree zou

mogen schieten om redelijk zekerheid te hebben om 'goed' te treffen. Dat is iets verder dan het hagelschot. Dit is dan in het geval, indien er ook nog toevallig steun voorhanden is. Moet deze jager met een andere houding en zonder steun schieten, dan blijft de kogel helemaal ergens tussen de zon en de maan. Ga je ervan uit, dat afstand schatten over de 100 meter ook een hoogst dubieuze zaak wordt, dan kan het best zijn, dat hij of zij een ree op 85 meter denkt te beschieten, terwijl de afstand in feite 150 meter kan zijn. Nauwkeurig schieten en oefenen is wel degelijk van invloed, cijfer maar even mee. Een geoefend jager kan, zittend met gebruik van de riem, rekenen op een precisie in MOA van: 3 (persoonlijke precisie) + 0 (niets extra voor loop/patroon) + 0 (kijker is correct afgesteld) + 1/2 (jachtkoorts) - 1 (gebruik goede steun) = **2,5 MOA**.

Dat is op 100 meter: 7 cm; op 150 meter 10,5 cm. In beide gevallen zal het ree het (blad)schot niet horen. Deze jager kan desnoods op ruim 200 meter nog met zekerheid een ree bladschot schieten! Was hij ook fout in afstand schatten van 100 naar 150 meter, dan zou er geen man overboord zijn! Een geoefend jager kan met een buks, die op de eerder genoemde punten verbeterd is, vier van de vijf kraaien tot 150 meter en verwilderde katten tot over de 200 meter schieten. Dat alles zittend, met riem, desnoods zonder extra steun (en een veilige kogelopvang!). Ben je eenmaal goed op de hoogte van je eigen vaardigheid, dan zal het grofwild in de meeste gevallen met een correct bladschot getroffen kunnen worden, ook op grotere afstanden. Neemt de ervaring toe, dan worden moeilijker schoten mogelijk, zoals b.v. een nekschot op wild in hogere dekking.

Foto: Joke Hendriks

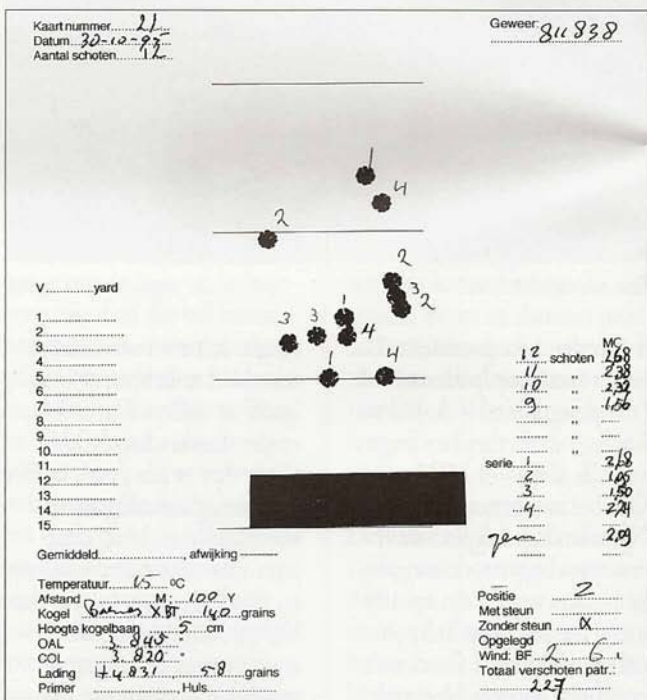
Men leest wel eens, dat met een geweer, dat een eigen nauwkeurigheid heeft van slechts 3 MOA b.v., ook heel goed grofwild te bejagen zou zijn. Dat gaat niet altijd op. Stel, dat een ge oefend jager, zittend met riem tot een nauwkeurigheid komt van 3 MOA (inclusief 1 MOA van een goede buks), dan schiet hij groepen van 8,4 cm op 100 meter. Heeft een buks een maximale accuratesse van 3 MOA, dan wordt de totale nauwkeurigheid van dezelfde jager 3 MOA + 2 (extra voor de buks) = 5 MOA op 100 meter, dat is 14 cm! Dit is een te grote spreiding om op meer dan 100 meter (bladschot) op een ree te kunnen schieten!

Hoe het kan

In de tabel wordt een samenvatting gegeven van de schietposities en welke nauwkeurigheid

heid is te bereiken. Voldoe je in 80% van de schoten aan deze criteria, dan ben je een goede schutter.

Een schotbeeld in zittende positie, met alleen de geweerriem als steun. Afstand 94 meter, windkracht 2 in de rug.

	<i>staand</i>	<i>knielend</i>	<i>zittend</i>	<i>liggend</i>
snelheid bereiken positie	+++	++	+	- - -
stabiliteit	- - -	- -	++	+++
toepasbaarheid	+++	++	++	-
gebruik riem	+++	++	+++	+
haalbare precisie met riem	6 moa	5 moa inclusief 1 MOA voor de loop/patrooncombinatie	2,5 moa	2 moa
haalbare precisie met riem en steun	2,5 moa	3 moa inclusief 1 MOA voor de loop/patrooncombinatie	1,5 moa	<1,5 moa
Opmerking:	-hoge begroeiing -tijdgebrek -vluchtig wild tot 150 meter -gebruik riem	-indien begroeiing dit noodzakelijk maakt -vluchtig wild -kleiner wild -gebruik riem	-niet te hoge begroeiing -ideaal tussen 100 en 300 meter en voor kleiner wild -gebruik riem	-terrein afhankelijk -niet bij modder -noodzakelijk bij verre schoten

Welke afstanden?

Het meeste grofwild wordt geschoten op afstanden tussen de 50 en 125 meter. Maar zelfs op die afstanden is het heel plezierig te weten, dat het schot precies daar komt, waar je het hebben wilt. Heb je echt veel geoevend, dan zijn verdere schoten zonder meer mogelijk, hoewel ze uitzondering zullen blijven. Jaag je in het buitenland, dan gaat er altijd een begeleider mee, die voor 90% bepaalt, wanneer geschoten wordt. Pas indien zijn ver-

trouwen in het kunnen van de gastjager is gegroeid, zullen schoten op grotere afstand toegestaan worden. Mijn afstanden? Voor 80 % tussen de 75 en 180 meter. Maar ook schoten op meer dan 200 meter komen voor. Een blad-schot op een staande hinde op 300 meter (liggende schietpositie) en zittend met riem een ree op bijna 248 meter, eveneens bladschot. Dit zijn geen feiten om over te pochen of om anderen in de pen te laten klimmen, het zijn voorbeelden van moge-

lijkheden, die met oefening haalbaar zijn. Maar houd je altijd aan de veilige kant en begin pas met zulke schoten indien je overtuigd bent van je kunnen. Hierbij moet aangekend moet worden, dat *niet schieten* altijd tot de overwegingen kan behoren!

Nadere informatie:

'Jachtvademecum', (handboek voor het jachtbedrijf)
Koninklijke Vermande b.v.
Postbus 20
8200 AA Lelystad
Tel: 0320-222 944
Fax: 0320-226 334

Apeldoorns Wapen Atelier

**Vindt U
kwaliteit
ook zo
belangrijk?**

**Wij ook!
Daarom hebben wij alleen
vakmensen in dienst.
Buiten kwaliteit leveren we ook
nog een uitstekende service.
Dit alles tegen een redelijke prijs.**

**Laat Uw wapens voor het nieuwe seizoen
Geheel Gratis : door ons controleren
Op speling en loop slijtage.**

Apeldoorns Wapen Atelier

Koninginnelaan 15, 7315 BJ Apeldoorn
Tel.: 055-5217522, b.g.g. 055-3661155 of 06-53190428
Geopend: dinsdag t/m donderdag van 19.00 tot 22.00 uur.
Andere tijden volgens afspraak.

Boeken nieuws

-J.E. van Herp-Bruynius-

Basisboek Wildfotografie

In verband met de officiële uitgave van het boek 'Basisboek Wildfotografie' door Rob van Dijk, ontvingen wij het volgende bericht van Focus Publishing:

'Op veler verzoek heeft natuurfotograaf Robert van Dijk voor Focus Publishing het ultieme Basisboek Wildfotografie samengesteld. Met een overzicht van het voornaamste en meest fotogenieke wild in Nederland, tips over fotojachtkleding, fotoapparatuur en films, veel voorbeeld foto's en last but not least, twee heuse bouwtekeningen voor een eigen 'fotojachtgeweer' is dit unieke basisboek het meest complete boek over wildfotografie in Nederland.

Robert van Dijk zet in dit basisboek op overzichtelijke en didactische wijze uiteen hoe men tot echte resultaten kan komen. Eén van de voorwaarden voor succes is een solide fotojachtgeweer. Van Dijk helpt er een te bouwen door grote uitneembare tekeningen met het ontwerp van een fotogeweerkolf bij te voegen.

Gegevens: Hardcover
24x28 cm, 96 pagina's

met vele fullcolour foto's/illustraties en verklarende woordenlijst, incl. twee losse bouwtekeningen. ISBN 90-72216-79-2. Prijs: f 59,50 / Bfr. 1190. (Prijs incl. 6% BTW).

U kunt dit boek bestellen bij 'Jachtliteratuur Spijkerman' te Sittard, tel/fax: 046-4521451, of f 59,50 overmaken op Rabobankrekeningnummer 14.76.39.484 onder vermelding van 'Basisboek Wildfotografie'.

BASISBOEK WILDFOTOGRAFIE

Robert C. van Dijk

Focus Publishing

Cursus Reeënbeheer

-R. van Dijk-

Algemeen

Zoals u wellicht weet heeft 'Stichting Reeënbeheer Nederland' dit jaar weer de cursus reeënbeheer georganiseerd, in de periode van 9 februari tot en met 22 juni (laatste examen dag) op de locatie Dorhout Mees te Biddinghuizen.

Met 20 deelnemers zijn we enthousiast aan de cursus begonnen. De sfeer was uitstekend, zodat de groepsopdrachten dan ook met veel toewijding werden uitgevoerd. Vooral de theatrale manier van doceren door dhr. J. Poutsma animeerde onze groep buitengewoon (voor mij persoonlijk was het genieten).

Dit is, naar mijn mening, de manier van lesstof overbrengen waarbij je wel **verplicht** bent eens goed na te denken over het wel en wee hoe reeën in ons land zich in hun levensbehoeften moeten voorzien. Onderwerpen zoals: voedselstrategie, sociale organisatie, rangorde, dominantie, draagkracht, inventarisatie van voedselplanten etc., zette ons voortdurend aan het denken. Hierdoor laaide er nog al eens onderlinge discussies op die naar mijn mening zeer nuttig waren, omdat er geen één reeënbiotoop aan elkaar gelijk is en luisteren naar andere ervaringen voor iedereen zeer leerzaam is.

Reewildbeheerplan

Zoals in het leerdoel is gesteld: het kunnen opstellen van een reewildbeheerplan. Een dergelijk plan zodanig kunnen opstellen dat je als verantwoordelijke de natuurlijke selectie als het ware volgt en daar eventuele biotoopverbeteringen en of afschot op afstemt, was voor mij een openbaring. Ik hoop dat vele anderen dit ook zo zien.

Jachttechnieken en biotoopverbetering

Ook de jachttechnische onderwerpen zoals: leeftijdschatting, het gewei, schottekens, handelingen voor en na het schot etc. werden ons op

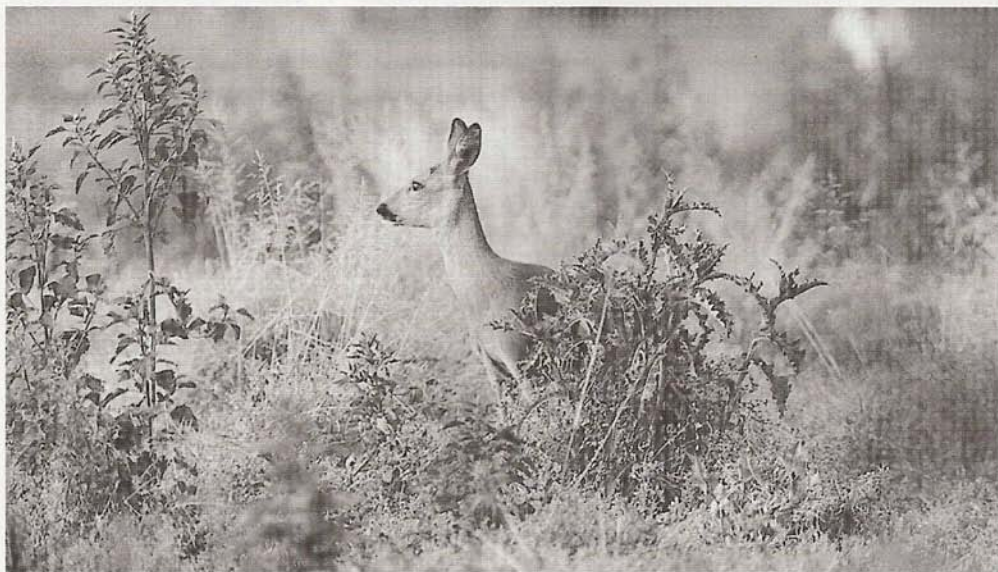

Foto: Sip de Vries

een deskundige en prettige wijze gepresenteerd door de heer G.W. Boele, die vooral ook de weidelijkheid en verantwoordelijkheid van de jager nog eens extra benadrukte. Naast de jachttechniek werd er door de heer B. Boers aandacht besteed aan biootopverbetering, waarbij de wildweiden voer- en bladakkers onder de aandacht werden gebracht.

Ballistiek

De heer J.J. Meissner bracht de ballistiek van het kogelschot onder de loep. Voor sommige misschien een wat droog onderwerp, maar naar mijn mening belangrijk genoeg om hierover goed na te denken. Tenslotte valt of staat een goed geplaatst schot hiermee.

Methode Van Haaften

Om het totaalbeeld compleet te maken presenteerde de heer J.L. van Haaften zijn beheer-

methode (methode Van Haaften) die dan als vergelijk kon worden gebruikt met de methode van Poutsma.

Examen

Op 15 en 22 juni werd het mondeling examen afgenomen. We werden geducht (maar toch sympathiek) aan de tand gevoeld op een manier van: waarom geef je dit gebied aan met 'goed', hoe kom je dan aan dit afschot, wat is het gemiddelde gewicht van de kalveren of waarom zijn deze gegevens onbetrouwbaar, etc. Na het examen werd (bij voldoende resultaat) een getuigschrift en een insigne uitgereikt dat ik (als wildfotograaf) met trots op mijn hoed draag. Ik hoop dat ook mijn cursusgenoten dit goed hebben doorstaan en van dezelfde mening zijn toegedaan. Tenslotte wil ik (mag aannemen ook namens mijn cursusgenoten) mijn waardering betuigen voor de plezie-

Foto: Rob van Dijk

rige en vakkundige wijze waarop de docenten deze cursus hebben verzorgd en gepresenteerd. Want in de avonduren na een lange rit met de auto nog te gaan doceren vergt veel energie. Langs deze weg groet ik mijn cursusgenoten en bedank hen voor de goede samenwerking tijdens de groepsopdrachten, praktijk dag en de prettige sfeer tijdens de theorieavonden.

Voor degene die deze cursus nog niet hebben gevolgd, beveel ik deze dan ook van harte aan.

Verkeersongevallen: Ree(grof)wild

-D. Vouïte-

Verenigde Staten

In de Verenigde Staten werd de totale hertenstand rond de eeuwwisseling geraamd op 350.000 exemplaren. Dit terwijl de stand in 1996 geschat werd op 25.000.000 stuks! Volgens de wetenschappers veel hoger dan de stand

aldaar was toen Columbus Amerika ontdekte. Eén en ander is het gevolg van de huidige jachtwetten en reglementen. Maar het resultaat is dat er in 1996 ± 500.000 aanrijdingen met de aldaar voorkomende hertensoorten plaatsvonden, zoals wapitis,

white-tail deer, mueldeer etc. Deze kostten het leven aan ± 100 personen en de schade claims lagen in de buurt van 1 miljard dollar (= ± 2 miljard gulden), aldus de Shooting Times. Volgens ooggetuigen is het in veel delen van de Verenigde Staten daar-

door gevaarlijk vooral om met schemer/donker te rijden.

Duitsland

De A.D.A.C. (Duitse ANWB) schatte dat er daar van april 1996 tot maart 1997 meer dan 200.000 aanrijdingen met wild plaatsvonden. Te weten: \pm 145.000 aanrijdingen met reewild, \pm 8000 met zwartwild, \pm 2700 met damwild en \pm 1600 met edelherten. Het resultaat was, voor zover bekend dat 2711 ongelukken met persoonlijke schade geregistreerd werden.

Meer dan 3500 personen waren daarbij betrokken. 2482 personen liepen lichte verwondingen op, 928 personen werden ernstig tot zwaar gewond, en 28 verloren daarbij het leven. De geschatte schade bedroeg \pm 600 miljoen D.Mark.

Preventieve maatregelen

In Duitsland zegt men naast wildreflectoren en afrastering ook goede resultaten te hebben met de zogenaamd 'Duftzaun' (een wildafschrikkend stank gordijn langs de wegen). De A.D.A.C. steunt alle maatregelen die aanrijdingen met wild kunnen verminderen.

Nederland

Het is verheugend dat enkele leden van de Vereniging Het Reewild, te weten de heren Bakker en Schneider in over-

leg met de ANWB en de politie een start gemaakt hebben de gegevens dienaangaande voor ons land ook boven water te krijgen. Een goede relatie met de politie is hierbij essentieel. Het is echter van groot belang dat de WBE's en meteen ook de reewild jachtgerechtigden ter plaatse, in de toekomst een continue registratie van verkeersongevallen met ree(grof)wild gaan verzorgen.

Verwerking gegevens

De regio afdelingen van de Vereniging Het Reewild zouden deze gegevens op goed

leesbare kaarten kunnen verwerken. Deze kaarten dienen dan in handen gespeeld te worden van verzekeringsmaatschappijen, ANWB, Wegenwacht, Politie en wegbeheerders. Dit dient mijns inziens met de nodige voortvarendheid ter hand genomen te worden. Waarvan akte!

In het noorden van ons land en op de Veluwe zijn reeds enige activiteiten dienaangaande ontplooid. De zo verkregen gegevens zijn bij uitstek geschikt om het nemen van maatregelen te motiveren.

Illustratiemateriaal: Paul Schneider

Interview met een reegeit

-Dr A.P.M. Rutten-

Een geleerde uit een belangrijke universiteitsstad zei eens tegen een goede vriend, die relaties met de pers had: 'Mijn gehele leven ben ik met het reewild bezig geweest maar weet je wat ik nog eens graag zou willen?' De vriend zei dat ie 't niet wist, 'Een interview met een reegeit!' De vriend vertelde dat als een goeie grap aan een verslagge-

rechts geïnformeerd, mensen die veel met reewild te maken hadden, jagers, jachtopzichters, natuurbeschermers enz. werden benaderd en eindelijk kwamen ze in contact met een informant, een man met dubieuze praktijken en veel relaties. Hij zag wel een kans. We hoorden een tijdlang niets van hem tot op een avond de telefoon ging. Het

En zo gebeurde het op een zomeravond, op een rustig wekje. Tegen de jongskes had ze gezegd: 'Wegwezen en stil blijven.'

Ze kauwde op een blaadje en keek ons bedachtzaam aan met haar reebruine ogen.

A. Capreolus

'Hoe was Uw naam ook weer', vroegen wij. 'Capreolus natuurlijk', zei ze. 'Maar Uw voornaam die begint met een A?'. 'Oh', zei de geit: 'dat is geen naam, dat zegt alleen iets over mijn positie. Ik ben namelijk een A-geit, dat is belangrijk. Er lopen hier ook nog een paar B-geiten rond, maar die moeten bij mij uit de buurt blijven'.

Wij legden haar uit waarom wij dit interview zo graag wilden. Het was nog nooit gebeurd en we zouden het op prijs stellen als ze een paar vragen zou willen beantwoorden. Ze knikte wat uit de hoogte en nam nog een blaadje.

Flora & Faunawet

Wat denkt U van de Flora & Faunawet? Waardeloos. Een hoop tam-tam om niets. Het werkte allemaal prima en nu zijn wij reëen plotseling beschermde fauna. We heb-

Foto: Joke Hendriks

ver, die het weer doorgaf op een redactievergadering van onze periodiek. De hoofdredacteur dacht er eens over na en vond het eigenlijk wel een prima idee maar was het ook mogelijk? Er werd links en

was onze informant: een mevr. A.Capreolus, moeder van alle reegeiten, was bereid ons een interview te geven; het moest echter zeer discreet gebeuren zonder getuigen en geen microfoons of video's.

Foto: Joke Hendriks

ben geen idee wat dat nu weer allemaal voor ellende met zich gaat meebrengen. Met de jagers konden we aardig overweg, we wisten wat we eraan hadden en hoe we ze uit de weg moesten blijven in het seizoen, maar nu komen er natuurlijk hordes onderzoekers op ons af het hele lange jaar en hebben we geen moment rust meer. Die struinen de hele zomer achter mijn kalfjes aan om foto's te maken en ze plagen die arme diertjes met pijnlijke oormerken! Denkt U dat U er op de duur beter van wordt als de mensen weigeren om een 'medaillon á chevreuil' of een gemarineerde reebout te bestellen omdat het van een beschermde faunasoort afkomstig is?

Ze draaide zich half om en zette haar voorpoot stevig op de grond. 'Zal ik U eens wat

zeggen, meneer. We moeten allemaal dood, dat staat vast. Alleen de manier waarop en wanneer interesseert ons. In het voorjaar en in de zomer komen de jagers en schieten een paar sufferds dood die niet voorzichtig zijn en die worden dan door de horeca bereid tot lekkere hapjes. Daar valt mee te leven als beschermde faunasoort. Maar niet met die razende blikken dingen met wielen die in toenemende mate door het land razen dag en nacht. Ik heb al teveel goed familieleden en minnaars verloren aan dat geweld. Als we 's avonds zo'n weg willen oversteken omdat er aan de andere kant lekkere hapjes te vinden zijn, dan komt er plotseling zo'n monster uit het niets en boem... dat kost weer een van ons het leven, met twee gebroken lopers en kapotte kaak ellendig in de greppel liggen ver-

rekken, meneer. Wat helpt dan die Flora & Faunawet met beschermde diersoorten? Neen, meneer allemaal lariekoek.

'Hoe is 't met uw sexleven'?

We wisselden van onderwerp. 'Hoe is 't met Uw sexleven'?

Ze krapte eens achter haar gehoor met de rechter achterpoot, liet een paar zwarte keuteltjes vallen en sprak: 'Eigenlijk niet veel soeps. Ik heb er gelukkig maar een paar dagen per jaar last van maar dan is 't ook circus.

Ieder stuk met wat op de kop en wat tussen de achterpoten loopt dan achter me aan.

Kunt U zich voorstellen wat het is om de hele dag achterna te worden gezeten door zo'n hitsige hijgende jongeling die constant z'n neus in je schort steekt. Ze drijven je rond in cirkels en je krijgt geen kans meer een lekker blaadje klaver te savoureren.

Tenslotte laat ik ze dan maar hun gang gaan, dan ben ik er tenminste weer even vanaf.

Tot de oude Pap op het toneel verschijnt, die jaagt al dat jonggebroed weg en begint dan zelf ook met het spektakel. Een enkele maal komen er in het najaar ook nog wat 'opstijgingen' en daar mag ik met de oude Pap nog wel eens van genieten, maar verder.....'

Bent U eigenlijk getrouwd?

Getrouwd, ik moet er niet aan denken. 5-6 dagen is al

erg genoeg. Stel je voor dat je zo'n ouwe het hele jaar achter je aan krijgt. Neen, meneer, aan die bokken heb je niets, je ziet ze het hele jaar niet, behalve om die paar dagen te

Foto: Sip de Vries

komen neuken en naar de kinderen kijken ze niet om. Onder mekaar zijn het ook geen lieverdjes hoor, het zijn echte solitaire bromberen vooral als ze wat ouder worden. Die vechten met elkaar, mollen die jonge boompjes als ze kwaad zijn en schelden soms het hele bos bij elkaar! Het was duidelijk dat mevr. Capreolus geen hoge pet op had van haar mannelijke partners.

Weet U dan wel wie eigenlijk de vader van Uw kinderen is? 'Eigenlijk kan 't me geen bal schelen, maar U moet nu ook niet denken dat U met een halve imbeciel staat te praten'. En ze deed iets met haar

bovenlip wat een mens grinniken zou hebben genoemd.

Eten doe ik graag

'Hoe is het met Uw voedingsgewoonten. Wat eet U zoal?'

Dit was duidelijk een onderwerp dat haar meer aan het hart lag. Opgewekt ging haar kop omhoog en ze zei: 'Eten doe ik graag. We lunchen en dineren de hele dag. Iedere paar uren als we wat gerust en verteerd heb-

ben gaan we weer lekker snoepen. Onze verre familieleden de herten, hebben er geen kaas van gegeten om het zo maar eens uit te drukken. Die staan de hele nacht op een stuk grasland en vreten maar door, die houden niet van variatie, alleen maar raai-gras en bieten. Maar ja, die hebben dan ook zo'n grote pens, om die vol te krijgen kun je niet al te kieskeurig zijn. Wij reeën zijn fijnproevers, meneer'. En haar tong gleed langzaam over haar bovenlip. Wij eten van alles, maar slechts kleine beetjes: Nouvelle cuisine, zou U kunnen zeggen. Zachte grassoorten, braamblaadjes, jonge loten van de eikenboompjes

..... en klaver, alle soorten. Daar kan ik niet vanaf blijven, meneer, weet U dat? Neen, we wisten het niet en ik vertelde haar dan ook dat klaver voor een mens geen lekkernij was. Ze schudde meewarig de kop alsof er geen woorden waren voor zo'n stomme opmerking. 'Klaver', begon ze te doceren, is het gezondste voedsel wat er is, het komt voor in vele soorten, rode, witte, alexandrische, perzische en niet te vergeten honingklaver....., het werkt bloedzuiverend, teken vallen ervan af, het reinigt de magen en...ze zocht naar andere superlatieven:en het is gewoon lekker!'

Na een onweersbui wemelt het van de jagers

Wat doet U de gehele dag. En wanneer treedt U uit? 'We brengen de dag door met laveien en herkauwen: dat kost ons vele uren en dat is een heerlijke kalmerende bezigheid. Ergens op een rustige plek met een fraai uit-

Foto: Joke Hendriks

zicht, geniet je nog eens van al die lekkernijen, de kinderen kunnen rustig spelen en af en toe knap ik dan bij wijze van spreken een uiltje. De mensen en de jagers denken wel eens dat wij alleen 's morgens vroeg en 's avonds laat in beweging komen, maar meneer, dat is nu wat ik misleiding noem. Overdag zijn wij ook vaak genoeg in beweging en dat is veel veiliger want er is geen jager zo gek om 's middags om 12 uur op een hoogzit te gaan zitten. Heel vroeg als de bosrand vagelijk zichtbaar wordt en de verse dauw op die heerlijke klaver ligt, dan hebben we ook weinig te vrezen want het mensdom ligt dan nog in bed. Maar 's avonds moeten we uitkijken: of we gaan heel laat of helemaal niet buiten het bos. Meestal worden de instructies rondge- 'bazuind' door de oudere bokken die daar een goede neus voor hebben. U zult het al wel eens gehoord hebben: er zijn van die prachtige avonden vooral na een onweersbui en dan wemelt het van de jagers. Die hebben van die boeken waarin staat dat op zo'n avond al het reewild naar buiten komt! Ja, ja, dat kunnen ze net denken, we zijn niet gek en we leven al veel langer dan die mensen op deze aardbol.

Allemaal slimheid

Hoe komt het dat het reewild al die eeuwen heeft overleefd

terwijl zoveel andere dieren zijn uitgestorven? Ze keek met samengeknepen lepe oogjes, terwijl het begin van een glimlach haar lippen deed krullen. 'Wat denkt U, meneer. Allemaal slimheid. Wat we eens hebben meege- maakt vergeten we nooit meer en zo leert iedere generatie van de vorige en verzamelt praktische intelligentie. En dan natuurlijk ons voorkomen, die kleine lieve 'hertjes' zijn zo aandoenlijk, zeker nadat één van ons het begrip 'Bambi' heeft geïntroduceerd. Toen hadden we het gemaakt en lagen we mijlver voor op die lelijke wolven, lynxen en wat God al niet heeft bedacht aan afgrijselijke monsters. Alleen die mensen daar zitten we nog mee! Maar ik moet nog zien wie het hier het langste uithoudt, want dat volk van U is niet verstandig bezig, hoor!

Ik knikte begrijpend. Wat moest ik zeggen? 'Wij reeën', ging ze door, 'hebben een zeer goed ontwikkeld aanpassingsvermogen. Wij profiteren en reageren snel op veranderende omstandigheden, zoals veranderingen in de landbouw en dan dat idiote natuurbeheer van jullie: overal worden bosjes aangeplant en natuurgebiedjes gecreëerd en dat zijn onze voorposten! We jagen die vraatzuchtige konijnen eruit en nemen de zaak over. Hoeveel reewild kan er eigen-

lijk samenwonen in zo'n stuk bos als daar. De mensen maken zich daar erg druk over, zoals U misschien weet. Ze schudde haar kop en zekerde plotseling naar de bosrand waar ik een zacht gefiep meende te horen.

Druk om niets

'Die mensen maken zich druk om niets. Wij reeën weten toch zeker zelf wel het best met hoeveel stuks wij wensen samen te wonen: zijn er teveel en hebben we niet genoeg te eten, dan vertrekken er een stel of we jagen ze weg vooral dat jongere spul want dat kan knap lastig worden. Problemen komen er alleen als er geen uitwijkmogelijkheden zijn door dat alsmaar uitbreiden van huizen en stinkende lawaaige bouwsels. Kunnen jullie mensen dan nooit tevreden zijn met wat je hebt?'

Ik herinnerde haar fijntjes aan het feit dat ook het reewild blijkbaar niet tevreden was en zich daarom over steeds grotere arealen uitbreidde. Ze reageerde er niet op en deed een plas.

Welk jaargetijde heeft U het liefst?

'De herfst', zei ze zonder te aarzelen, 'De winter is hongerlijden en kou, natte en kale bosjes. De lente heeft in dit land ook niets om het lijf en je wordt de eerste 3 maanden uit alle hoeken en gaten beschoten door die jagende

Foto: Joke Hendriks

natuurbeheerders en in je buik is het ook al niet pluis, daar begint zich van alles te roeren en dat eet niet zo lekker meer, meneer! Ja, en dan de zomer. Op de eerste plaats zit je met dat jonge grut, dat zeurt de hele dag om melk en trekt aan je tieten, die jonge geiten van vorige jaren lopen

je voor de voeten en proberen je het territorium af te pikken en dan moet je wel eens optreden..... En zijn die kleintjes een beetje groter en beginnen ze zelf voedsel te zoeken begint dat liefdescircus waar ik 't al over had. Neen, U begrijpt alleen de herfst geeft eindelijk wat ple-

zierigs: er is overal wat te eten, suikerbieten, maïs in het begin, heerlijke eikels en nootjes en die aardige jagers gooien ook nog eens wat voedsel rond en wij dames trekken ons een heerlijke winterjas aan, dat is pas leven en het zou helemaal ideaal zijn als er niet zo'n smerige winter op zou volgen'.

Nu is het wel genoeg

Vanuit het aangrenzende struikgewas klonk opnieuw een zacht gefiep... mevrouw keek plotseling naar de rand van het bos, en sprak: 'Nu is het wel genoeg'. Ze had kennelijk genoeg van dat mensengedoe, wiegelde koket met haar spiegel en sprong over de draad om haar jongen te zogen en zo bij te dragen tot de overleving van het genus Capreolus. Ik zwaaide haar nog na maar ze zag 't niet meer.

Foto: Joke Hendriks

Voor U gelezen

Van de redactie

*Uit de Amersfoortse Courant
van 15 juni 1998*

Minder wild verongelukt

Het aantal dodelijke ongelukken met grofwild (reeën wilde zwijnen en herten) is vorig jaar op de Veluwe flink gedaald. De daling was het grootst in de gemeente Nunspeet. In 1996 kwam het hier nog 65 keer voor dat een automobilist een ree, hert of een wild zwijn doodreed, vorig jaar was dit aantal gedaald naar 44. Overigens was 1996 wel een topjaar. De jaren ervoor gebeurden er minder ongelukken met wild.

De cijfers komen van de Vereniging Wildbeheer Veluwe. De vereniging werkt aan een elektronische signaalringssysteem voor automobilisten bij oversteekplaatsen van wild. De vereniging constateert verder dat de voedselsituatie voor wild op de Veluwe verbetert. Dat komt door de toenemende groei van bosbessen, braam, grassen en struikhei. Die groei wordt veroorzaakt door het meer natuurlijke beheer van de Veluwse bossen. Hierdoor, meent de vereniging, lijkt de natuurlijke voedselsituatie op de Veluwe de komende decennia in kwantitatieve zin beter te worden.

Pluim voor redder ree

Wildervanksterdallen

Onder toezien oog van een aantal politieagenten heeft een motorrijder een gewonde ree uit een drassige sloot naast de N33 bij Wildervanksterdallen gered. Toen de agenten

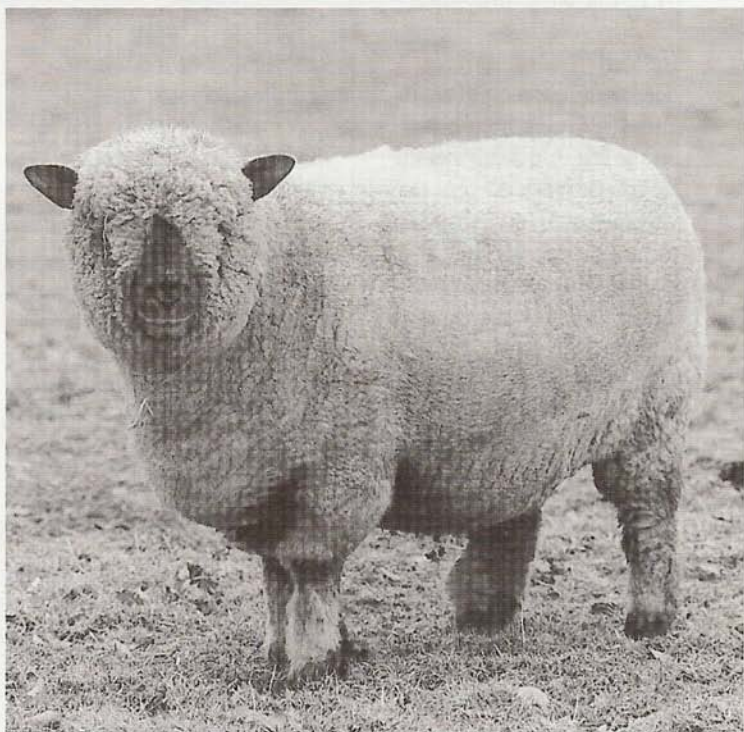

Foto: Joke Hendriks

op de plek des onheils in de gemeente Veendam kwamen, kregen ze het niet voor elkaar om het gewonde dier uit de sloot te halen. Een toerende motorrijder bedacht zich geen moment en sprong de sloot in om de ree te redden.

Daarbij kwam hij onder het bloed en smurrie te zitten maar dat leek hem niet te deren. De man bekommerde zich om het gewonde dier totdat de dierenambulance arriveerde. 'We waren zeer onder de indruk van het behulpzame gedrag van de man. Voordat hij de ree redde, racete hij zelfs nog naar huis om een touw op te halen. Het leek hem ook totaal niet te deren dat hij vies werd. Deze redder in nood verdient echt een pluim', aldus politiewoordvoerder Joke Schaap.

Nieuws van onze ledenservice

-J.E. van Herp-Bruynius-

Te laat!

De laatste Capreolus (nr. 18, juni 1998) verscheen helaas iets te laat. Op 3 juli viel bij de meeste leden dit blad door de brievenbus, anderhalve week later dan gepland. Bij de Bergdrukkerij werd binnen 8 dagen 2 maal ingebro-

ken. Bij de 1ste inbraak werden alle computers en scanners meegenomen. Bij de 2de inbraak lukte dit niet meer; Frans van de Berg heeft alle apparatuur in z.g. 'kooien' laten plaatsen. Al met al een heel gedoe, welke uiteraard gepaard ging met extra kosten

en dat allemaal om je eigen spullen te beveiligen. In dezelfde periode verhuisde 'Mailing Partners' (het adres die onze mailing verzorgd) van Amersfoort naar Utrecht.

De redactie wenst de Bergdrukkerij een inbraakloos tijdperk, en feliciteren 'Mailing Partners Nederland' met hun nieuwe locatie.

Zit u wel goed?

In de vorige Capreolus trof u een overzichtskaartje van de verdeling van alle regio's. De Flevopolders waren abusievelijk onder de Regio Veluwe - Betuwe gearceerd in plaats van onder de Regio Overijssel, vandaar dat we het kaartje nog een keer plaatsen. Wenst u op de hoogte te blijven van de regio-activiteiten uit het gebied waar u reëen beheerd of belangstelling voor heeft, neem dan contact op met de Ledenadministratie van de Vereniging om na te gaan of u in de juiste regio bent ingedeeld.

Dit kan tijdens kantooruren op telefoonnummer 033-4942032. Op dit nummer staat tevens een antwoordapparaat aangesloten laat dan uw naam en telefoonnummer achter, ik zal u dan zo spoedig mogelijk terug bellen.

Foto: Joke Hendriks

01-02-03 Regio Noord Nederland
 04- Regio Overijssel - Flevopolders
 05- Regio Achterhoek
 06-07 Regio Veluwe - Betuwe
 10 Regio Utrecht - Noord-en Zuid-Holland

10Z-11 Regio Zeeland - Zuid-Hollandse Eilanden
 12- Regio West-Midden Brabant
 13- Regio Oost Brabant
 14- Regio Limburg
 20- Buitenland